

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Лавренко Анастасія Ігорівна, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Право», працює на посаді керівника (голови правління) громадської спілки «Інформаційно-освітній хаб «Кривий Ріг. Демайнінг», Кривий Ріг, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 28 травня 2025 року № 292, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради:

Володимир БУГА, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Артем САХНО, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Марина ЧОРНА, доктор філософії в галузі права, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Сергій ФЕДЧИШИН, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого;

Мирослав КОВАЛІВ, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності, Львівський державний університет внутрішніх справ

на засіданні 24 липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Анастасії ЛАВРЕНКО на підставі публічного захисту дисертації «Адміністративно-правове регулювання

дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Ольга МЕРДОВА, кандидат юридичних наук, професор, Донецький державний університет внутрішніх справ, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, здійснено комплексне дослідження адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин з метою формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового механізму їх реалізації, забезпечення публічного інтересу, законності та ефективного управління земельними ресурсами територіальних громад.

Так, уперше:

- надано авторське визначення поняття «дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин» з позиції вузького та широкого розуміння та здійснено їх диференціацію на підставі характерних ознак;

- здійснено системну характеристику суб'єктного складу реалізації дискреційних повноважень у сфері земельних відносин, доведено, що такими повноваженнями наділені сільські, селищні, міські ради, їх виконавчі органи, а також районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад, а також запропоновано авторську класифікацію дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування у цій сфері, що включає: загальні, спеціальні та повноваження у спорідненій сфері;

- для визначення меж, мети та доцільності реалізації дискреційних повноважень органами місцевого самоврядування у сфері земельних відносин з позиції їх широкого розуміння обґрунтовано доцільність запровадження у національному законодавстві певної формули на кшталт «трискладового тесту», відповідно до якої буде здійснюватися оцінювання конкретної ситуації на предмет можливості реалізації дискреції названими суб'єктами у кожному конкретному випадку, а також запропоновано авторську модель «трискладового тесту» для перевірки відповідності рішення органу місцевого самоврядування, яким реалізуються його дискреційні повноваження у сфері земельних відносин;

- запропоновано авторський проект Стратегії діяльності органів місцевого самоврядування з питань міжнародного територіального співробітництва у сфері земельних відносин, що спрямований на формування системного підходу до реалізації дискреційних повноважень у цій сфері з урахуванням євроінтеграційних процесів в Україні, потреб збалансованого розвитку територій

та підвищення ефективності управління земельними ресурсами в межах транскордонної взаємодії;

- сформульовано авторські пропозиції щодо внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів України, зокрема до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Земельного кодексу України, Закону України «Про статус депутатів місцевих рад»;

удосконалено:

- розуміння мети, завдань, функцій та принципів реалізації дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин;

- підходи щодо систематизації принципів реалізації дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин, які розподілено на універсальні та законодавчі;

- форми міжнародного територіального співробітництва у питаннях адміністративно-правового регулювання повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних правовідносин, визначено основні напрями міжмуніципального співробітництва;

набули подальшого розвитку:

- питання використання позитивного зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень муніципалітетів в сфері земельних відносин;

- пропозиції щодо запровадження механізмів впливу на депутатів місцевих рад з метою підвищення рівня їхньої відповідальності за належне виконання представницьких обов'язків перед територіальною громадою;

- характеристика правових форм реалізації дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин;

- наукові положення про взаємодію органів місцевого самоврядування при реалізації дискреційних повноважень у сфері земельних відносин, уточнено склад основних груп суб'єктів такої взаємодії, проаналізовано правове регулювання та практичні аспекти реалізації відповідних форм взаємодії, запропоновано напрями їх удосконалення з метою забезпечення ефективного здійснення дискреційних повноважень у сфері земельних відносин.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Лавренко А.І. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень в сфері земельних відносин. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 532-535.

2. Лавренко А.І. Підходи до розуміння та зміст адміністративно-правового

регулювання дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2024. Вип. 85. Ч. 2. С. 372-378.

3. Лавренко А.І. Напрями міжнародного співробітництва у питаннях адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин. *Європейські перспективи*. 2025. № 1. С. 345-353.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Володимир БУГА, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Артем САХНО, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

1). У підрозділі 1.2. занадто багато уваги приділено наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» від 24 квітня 2017 року № 1395/5, в якому вперше було надано визначення дискреційних повноважень і викладено їх розуміння, що на нашу думку є невиправданим з урахуванням законодавчо закріпленої у Законі України «Про адміністративну процедуру» названої дефініції.

2). У підрозділі 3.3., присвяченому міжнародному співробітництву, достатньо детально розкривається значущість міжнародного міжмуніципального та транскордонного співробітництва, перераховуються його форми та напрями. Однак, є місце для уточнення одного важливого аспекту. При виділенні чотирьох форм міжнародного територіального співробітництва та їх подальшому детальному описі, бракує чіткого розмежування між самими формами та напрямками співробітництва, які часто переплітаються у викладенні. Наприклад, «Участь у діяльності європейських та транскордонних об'єднань» чітко описує форму, «Укладення угод між муніципалітетами України та інших держав» також є формою, «Реалізація спільних ініціатив, проєктів, стратегій, науково-освітніх заходів, стажувань, навчальних візитів» є сукупністю різних форм. В свою чергу, «Обмін інструментами локальної правотворчості, інституційної оптимізації та антикорупційними механізмами шляхом участі у міжнародних платформах, робочих групах, мережах муніципального розвитку» більшою мірою описує напрям або зміст співробітництва, що реалізується через різні форми (участь у платформах, робочих групах, обмін досвідом), а не самостійну форму.

3). У тексті роботи авторка оперує терміном «муніципалітети» (с. 57, підрозділ 1.3., с. 128, с. 170 тощо). Потребує уточнення позиція дисертантки відносно того, наскільки воно є релевантним відповідно до норм чинного адміністративного законодавства.

4). В цілому, позитивно оцінюючи проведене дисертанткою дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень муніципалітетів у земельній сфері з метою запозичення кращих

практик. Вважаємо за доцільне конкретизувати, який критерій авторкою було покладено в основу вибору країн, досвід яких нею досліджувався.

3. Марина ЧОРНА, доктор філософії в галузі права, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). У дисертації авторка обґрунтовує доцільність нормативного закріплення «права на вільне вирішення питань, не вилучених із компетенції органів місцевого самоврядування», проте не достатньо аргументовано можливі межі такого формулювання, а також його співвідношення з принципом верховенства права. На нашу думку, існує ризик розширеного тлумачення дискреції на шкоду правовій визначеності.

2). Позитивно оцінюючи запропоновану авторську модель «трискладового тесту», потребує уточнення позиція дисертантки щодо вживання саме поняття «трискладовий тест» для перевірки правомірності реалізації дискреційних повноважень, оскільки термін є новим для української адміністративно-правової доктрини і не має усталеного тлумачення. Виникає питання щодо доцільності його використання саме в такій формі – як «тест», а не, наприклад, «модель оцінки» чи «механізм контролю».

3). Досліджуючи у підрозділі 3.2. аспекти удосконалення взаємодії в процесі реалізації дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин, вважаємо, що питання взаємодії з громадськістю у процесі реалізації дискреційних повноважень висвітлено недостатньо. З огляду на актуальність прозорості, підзвітності та інклюзивності при управлінні земельними ресурсами, доцільно було б конкретизувати механізми громадського контролю, консультацій, участі мешканців громад у прийнятті управлінських рішень.

4). Намагаючись ґрунтовно дослідити теоретичний аспект проблематики, що слід, безумовно, позитивно оцінити, дисертантка, на жаль, недостатньо використовує кількісні показники, які є невід'ємною складовою для такого виду наукових робіт. Так, в межах здійсненого дослідження бракує емпіричних даних, наприклад, статистики кількості судових справ у сфері земельних відносин, в яких оспоруються рішення органів місцевого самоврядування прийняті в умовах дискреції, кількості виявлених порушень при реалізації дискреційних повноважень тощо. Така інформація могла б підвищити практичну значущість дослідження.

4. Сергій ФЕДЧИШИН, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). У дисертації здобувачкою було запропоновано та обґрунтовано оригінальне авторське визначення поняття «дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин», яке диференційоване з позиції «вузького» та «широкого» розуміння. Як зазначено А. І. Лавренко, «дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин у вузькому розумінні» – це повноваження щодо видання

адміністративних актів шляхом обрання одного із можливих варіантів рішення, а у «широкому розумінні» – повноваження щодо здійснення правового регулювання земельних відносин шляхом видання актів нормативного характеру. На нашу думку, такий підхід, хоч і має теоретичне підґрунтя, однак при практичному застосуванні може створювати додаткові методологічні складнощі. Адже в умовах, коли навіть загальне поняття «дискреція» є предметом постійних наукових дискусій та неоднозначних судових тлумачень, таке подвійне визначення може призвести до ще більшої плутанини при його правозастосуванні органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами, які беруть участь у процесах, які є предметом дослідження.

2). У підрозділі 2.2 дисертантка послідовно розкриває правовий статус органів місцевого самоврядування як суб'єктів реалізації дискреційних повноважень у сфері земельних відносин. Новацією є розмежування дискреційних повноважень у «вузькому» та «широкому» розумінні, про що йшлося вище. Авторка наводить досить детальний перелік повноважень, що, на її думку, відносяться до дискреції у «вузькому розумінні», однак, щодо повноважень, які належать до «широкого розуміння» дискреції, нею зазначається, що до них належать інші повноваження, що не увійшли до першої категорії. Вважаємо, що для більшої чіткості та повноти розкриття сутності авторської концепції було б доцільно більш конкретно перелічити або навести типові приклади тих «інших повноважень», які, згідно з авторською класифікацією, відносяться до «широкого» розуміння дискреції у сфері земельних відносин. Це посилило б аргументацію та полегшило б практичне застосування запропонованої диференціації.

3). У дисертації значна увага приділяється судовому контролю як одному із ключових механізмів забезпечення правомірності реалізації дискреційних повноважень. Проте, у дослідженні не приділено увагу питанню ефективності інших видів контролю (нагляду) у контексті забезпечення законності та запобігання зловживанням у земельній сфері (зокрема, відомчого, прокурорського, громадського). Враховуючи те, що судовий контроль є вже постфактумним засобом реагування, на нашу думку, доцільніше було би при проведенні дослідження детальніше проаналізувати потенціал та перспективи застосування інших видів контролю та запропонувати конкретніші шляхи їхнього посилення.

4). Досліджуючи у підрозділі 2.1. принципи реалізації органами місцевого самоврядування дискреційних повноважень у сфері земельних відносин, серед групи законодавчих принципів виокремлено підгрупу міжнародних принципів реалізації органами місцевого самоврядування дискреційних повноважень у сфері земельних відносин, які розподілено за основними джерелами, серед яких принципи, викладені у рішеннях ЄСПЛ щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами. На нашу думку, при здійсненні цієї класифікації, доцільним стало б додаткове обґрунтування позиції автора щодо віднесення принципів, викладених у рішеннях ЄСПЛ, саме до законодавчих принципів.

5. Мирослав КОВАЛІВ, кандидат юридичних наук, професор, завідувач

кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівський державний університет внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). Аналізуючи у підрозділі 1.1. стан наукової розробленості розуміння сутності дискреційних повноважень у сучасній адміністративно-правовій доктрині, автор обмежується лише науковими працями українських вчених. На нашу думку, відсутність аналізу зарубіжних досліджень з даної проблематики звужує теоретичну базу дослідження.

2). Досліджуючи у підрозділі 2.1. завдання та функції реалізації органами місцевого самоврядування дискреційних повноважень у сфері земельних відносин авторка лише обмежується уточненням названих понять, не розкриваючи їх змісту, тобто в чому полягають завдання та які існують функції.

3). У дисертації авторкою слушно наголошується на важливості судового контролю за реалізацією дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин, проте, на нашу думку, потребує додаткової аргументації позиція авторки щодо того, яким чином можливо забезпечити ефективний судовий контроль, що був би дієвим інструментом проти зловживань, і водночас уникнути надмірного втручання судової влади у сферу повноважень органів місцевого самоврядування, що може призвести до підміни ними виконавчої функції та нівелювання принципу самоврядування.

4). На нашу думку, не зовсім доречним є розгляд питань міжмуніципального співробітництва органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин у підрозділі 3.3., адже його назва «Напрями міжнародного співробітництва у питаннях адміністративно-правового регулювання дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин». Названі питання, на нашу думку, повинні були знайти своє відображення у підрозділі 3.2., в якому мова йде про удосконалення взаємодії у процесі реалізації дискреційних повноважень органів місцевого самоврядування у названій сфері.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Анастасії Лавренко ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

 Володимир БУГА